

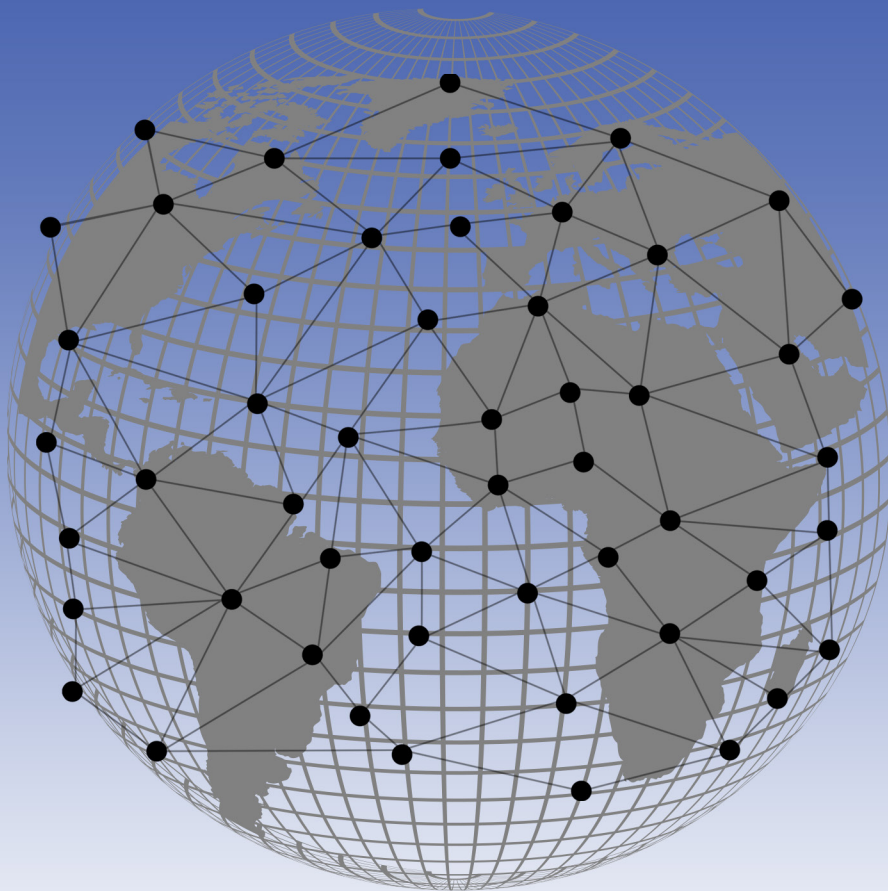

مرکز پژوهش‌های اتاق ایران

پایش تحولات تجارت جهانی (گزارش شانزدهم)

در این شماره می‌خوانید:

- چین و روسیه نظام مالی جدیدی ایجاد می‌کنند؟
- رقابت عربستان برای میزبانی اکسپو ۲۰۳۰
- ترکیه در پی تجارت ۷۵ میلیارد دلاری با آفریقا

دی ۱۴۰۰

شناسنامه گزارش

مرکز پژوهش‌های اتاق ایران

عنوان:

پایش تحولات تجارت جهانی
(گزارش شانزدهم)

مدیریت اقتصاد کلان و آینده پژوهی

تاریخ انتشار: دی ۱۴۰۰

واژه‌های کلیدی: استراتژی گازی جدید اتحادیه اروپا، نظام مالی جدید چین و روسیه، عربستان و اکسپو ۲۰۳۰، ترکیه و تجارت با آفریقا، عراق و آذربایجان

نشانی: تهران، خیابان طالقانی، نبش خیابان شهید موسوی (فرصت)، پلاک ۱۷۵

سلسله گزارش‌های "پایش تحولات تجارت جهانی" رویدادهای کلیدی در محیط ژئواکونومیک ایران را مورد بحث و بررسی قرار می‌دهد. در این قالب، رویدادهای کلیدی از منظر تاثیرگذاری بر دیپلماسی اقتصادی و موقعیت ژئواکونومیک ایران مورد توجه قرار می‌گیرند. هدف از تهیه این گزارش که به صورت ماهانه از سوی مرکز پژوهش‌های اتاق ایران منتشر خواهد شد ارائه تصویری روشن از محیط ژئواکونومیک ایران و فرصت‌ها و تهدیدهای ایران در این فضا است.

فهرست مطالب

۵	مقدمه
۶	تحولات جهانی
۷	تحولات منطقه‌ای
۱۰	داده‌های تازه

مقدمه

ایران در اقتصاد سیاسی بین‌الملل موقعیتی دوگانه دارد. از یک سو ارتباطات بین‌المللی این کشور به کمترین میزان در دهه‌های اخیر رسیده است. از دیگر سو کشور به صورت مضاعف از تحولات در محیط روانی و عملیاتی اقتصاد سیاسی بین‌الملل متأثر می‌شود. سلسله گزارش‌های "پایش تحولات تجارت جهانی"، رویدادهای کلیدی در محیط ژئواکونومیک ایران را مورد بحث و بررسی قرار می‌دهد. در این قالب رویدادهای کلیدی از منظر تأثیرگذاری بر دیپلماسی اقتصادی و موقعیت ژئواکونومیک ایران مورد بحث و بررسی قرار می‌گیرند. در این گزارش، گلچینی از تحولات اخیر در دولایه جهانی و منطقه‌ای محیط ژئواکونومیک ایران مورد بحث و بررسی قرار گرفته‌اند.

تحولات جهانی

استراتژی گازی جدید اتحادیه اروپا

به طور تاریخی اتحادیه اروپا به عنوان بازار گازی بالقوه مهم ایران تصویر شده است. سالهاست مناظراتی در این زمینه جریان دارد و به ویژه بر این نکته اشاره می‌شود که روسیه در این بازار موقعیت انحصاری پیدا کرده و ایران از آن بی‌بهره مانده است.

اما استراتژی گازی اتحادیه اروپا در سال‌های اخیر رو به تغییر بوده است. در تازه‌ترین اقدام، این اتحادیه برنامه‌های کلانی برای کربن زدایی از بازار گاز خود مطرح کرده است که بالقوه می‌تواند بر تولیدکنندگان مهم گاز تاثیر بگذارد. استفاده گسترده‌تر از گازهای تجدیدپذیر و کم‌کربن به ویژه هیدروژن در کانون استراتژی جدید قرار دارد. افزون بر این محدودیت‌های جدیدی در قالب این استراتژی بر انتشار متان در نظر گرفته شده است. اتحادیه اروپا متعهد شده تا سال ۲۰۳۰ ۵۵ درصد از میزان انتشار گازهای گلخانه‌ای را کاهش دهد و تا سال ۲۰۵۰ به موقعیت کربن خنثی ارتقا یابد. در این قالب انتشار متان در این اتحادیه تا ۲۰۳۰ ۳۰ درصد نسبت به ۲۰۲۰ کاهش خواهد یافت. مهمتر آنکه انتشار متان از نفت، گاز و زغال سنگ باید تا ۲۰۳۰ ۸۰ درصد کاهش یابد. به موازات این اقدام اتحادیه اروپا تا ۲۰۲۰ زیرساخت‌های بازار هیدروژن را تکمیل می‌کند. استراتژی جدید گازی اتحادیه اروپا بر ایران به عنوان صادرکننده بالقوه گاز و هیدروژن به اتحادیه اروپا می‌تواند تاثیری را بر جای بگذارد. در صورت احیای برجام و رفع تحریم‌ها شکل‌گیری بازار هیدروژن در اتحادیه اروپا می‌تواند فرصت مهمی برای ایران باشد زیرا ایران در تعامل با شرکت‌های بین‌المللی امکان حضوری چشمگیر در بازار هیدروژن خواهد داشت. عربستان سعودی اخیرا با شرکت‌های فرانسوی در این زمینه به توافق‌های مهمی دست یافت.

چین و روسیه نظام مالی جدیدی ایجاد می‌کنند؟

اخیرا رهبران چین و روسیه در مورد توسعه همکاری راهبردی و اقتصادی دو کشور گفتگو کردند. از سال ۲۰۱۳ تا کنون پوتین و شی ۳۷ بار با یکدیگر ملاقات کرده‌اند. در این دیدار دو طرف موضوع ایجاد سیستم مالی مستقل را مورد بحث قرار دادند. روابط راهبردی و اقتصادی رو به گسترش چین و روسیه یکی از عناصر کلیدی تغییر دهنده نظم بین‌المللی کنونی است. چین در سال ۲۰۱۰ جایگزین آلمان به عنوان شریک نخست تجاری روسیه شد و از آن هنگام همچنان این موقعیت را حفظ کرده است. حجم تجارت دو کشور در سال ۲۰۲۰ نسبت به سال پیش از آن ۲۵ درصد افزایش یافت و به ۱۴۰ میلیارد دلار رسید. روسیه به عنوان کشوری دارای ذخایر چشمگیر در کنار چین به عنوان بازاری بزرگ و اقتصادی دارای توان فناوری بالا قرار گرفته است. افزون بر این روابط سیاسی دو کشور رو به گسترش است. از همین رو زمینه‌های قابل توجهی برای گسترش روابط میان آنان وجود دارد. روسیه بزرگترین صادر کننده نفت به چین محسوب می‌شود و در حوزه گاز نیز قراردادی ۴۰۰ میلیارد دلاری میان طرفین در حال اجراست. از دیگر سو چین مهمترین سرمایه‌گذار در اقتصاد روسیه محسوب می‌شود.

اما فراتر از تجارت کالایی، همکاری‌های مالی میان دو کشور به رغم تاکید رهبران روسیه چندان پیش نرفته است. روسیه همواره از ایجاد نظام مستقل مالی میان دو کشور سخن گفته است، اما چین از بیم واکنش ایالات متحده و آثار تخریبی آن بر تبادلات مالی این کشور با غرب، از این پیشنهاد استقبال چندانی نکرده است.

با وجود این، در اجلاس اخیر رهبران دو کشور بر سر شکل دهی به سیستم تبادلات مالی جدیدی برای پیشبرد مستقلانه تجارت میان دو کشور به توافق دست یافتند. تجارت دو کشور در شرایط کنونی از مسیر سوییفت صورت می‌گیرد و آسیب پذیر است. هر دو کشور زبرساخت‌های چنین سیستمی را ایجاد کرده اند. اما دو کشور هنوز بر سر اینکه ارز کدام یک در این سیستم مبنا قرار گیرد به تفاهم نرسیده اند. آنها حتی معتقدند شرکت‌های اروپایی که تمایل به داد و ستد با روسیه دارند و به دلیل تحریم‌های غرب علیه مسکو چنین امکانی برخوردار نیستند احتمالاً در بهره‌گیری از این سیستم مشتاق خواهند بود.

البته روابط مالی چین و روسیه با پیچیدگی‌های مهمی نیز مواجه است. چین سالهاست در سازمان همکاری شانگهای پیشنهاد تشکیل بانک توسعه شانگهای را مطرح کرده است که با مخالفت روسیه ناکام مانده است. روسیه تشکیل بانک توسعه شانگهای را زمینه ساز تسلط کامل چین بر ژئواکونومی آسیای مرکزی می‌داند. مهمتر آنکه حجم تجارت با روسیه در کلیت تجارت ۵ تریلیون دلاری چین رقم مهمی محسوب نمی‌شود. راه‌اندازی چنین سیستمی بیشتر برای روسیه واجد اهمیت است.

اقدام تحریمی جدید آمریکا علیه چین

ایالات متحده اخیراً ۳۰ نهاد و شرکت چینی را در فهرست سیاه قرار داد. این نهادها به اتهام نقض حقوق اویغورها و نقض تحریم‌های ایران در این فهرست قرار داده شده‌اند. افزون بر این شرکت‌های چینی که به سواستفاده از فناوری اطلاعات برای نظارت بر شهروندان متهم شده‌اند در این فهرست قرار گرفته‌اند. این اقدام از آن رو اهمیت دارد که روند رو به توسعه نظام تحریمی آمریکا علیه شرکت‌های چینی را نشان می‌دهد. نظام تحریمی ایالات متحده پس از ایران و روسیه، به طور فزاینده‌ای چین را هدف می‌گیرد. به موازات این روند چین نیز به تدریج نوعی نظام تحریمی را طراحی و عمدتاً علیه شرکت‌های آمریکایی و اروپایی اعمال می‌کند. در تازه‌ترین اقدام و در واکنش به این اقدام تعدادی از شخصیت‌های آمریکایی درگیر در پرونده اویغورها را تحریم کرد.

تحولات منطقه‌ای

شورای همکاری خلیج فارس در مسیر سیاست صنعتی مشترک

وزیر صنعت، تجارت و توریسم بحرین اخیراً از کوشش‌های شورای همکاری خلیج فارس برای تدوین سیاست صنعتی مشترک سخن گفته است. او تاکید کرده است که کشورهای شورای همکاری در پی شکل دهی به زنجیره منطقه‌ای عرضه‌اند، به گونه‌ای که وابستگی آنان به زنجیره‌های جهانی کاهش یابد. او این راهبرد را در راستای شکل‌گیری اتحادیه گمرکی و اقتصادی شورای همکاری دانسته است. این اتحادیه قرار است در ۲۰۲۵ اجرایی شود. با اجرایی شدن این اتحادیه جریان کالا در شورای همکاری بیش از گذشته تسهیل می‌گردد.

از منظر اعضای شورای همکاری، شکل دهی به سیاست صنعتی مشترک هویت بلوکی این مجموعه را تقویت می‌کند و در مذاکرات تجاری با سایر کشورها و مجموعه‌های اقتصادی بر قدرت آن می‌افزاید. شورای همکاری به عنوان یک بلوک اقتصادی، دوازدهمین اقتصاد جهان به شمار می‌آید. کشورهای عضو شورا می‌کوشند این مجموعه در میان ۱۰ اقتصاد برتر جهان قرار گیرد. شکل دهی به سیاست صنعتی مشترک چندان آسان نخواهد بود.

امضای ۲۷ یادداشت تفاهم همکاری اقتصادی میان عربستان و فرانسه

سفر امانوئل مکرون به عربستان، نخستین سفر یک مقام بلندپایه غربی به ریاض پس از قتل قاشقچی به شمار می‌آید. پیش قدم شدن فرانسه در مسیر احیای روابط با عربستان اگرچه هزینه‌های سیاسی برای این کشور در برداشت اما منافع اقتصادی مهمی نیز به همراه داشت. در این سفر علاوه بر قراردادهای نظامی مهم، ۲۷ یادداشت تفاهم همکاری اقتصادی میان شرکت‌های دو کشور امضا شد. این یادداشت تفاهم‌ها در حاشیه نشست مشترکی که با حضور ۱۰۱ شرکت فرانسوی و ۸۴ شرکت سعودی برگزار شد به امضا رسید.

شرکت آرامکو ۵ موافقت نامه با شرکت‌های فرانسوی امضا کرده است. یکی از این موافقت نامه‌ها در زمینه توسعه زیرساخت‌های استفاده گسترده از خودروهای هیدروژنی در این کشور و به تدریج در خاورمیانه است. آرامکو هدف تبدیل شدن به کانون تامین سوخت هیدروژنی در خاورمیانه را در دستور کار قرار داده است. افزون بر این در راستای کربن زدایی، دولت عربستان توجه فزاینده‌ای به سوخت‌های پاک نشان می‌دهد.

توافق ۳۰ میلیارد دلاری عربستان و عمان

سفر اخیر ولیعهد عربستان به عمان دستاوردهای اقتصادی مهمی به همراه داشته است. در این سفر ۱۳ یادداشت تفاهم به ارزش حدود ۳۰ میلیارد دلار میان شرکت‌های دولتی و خصوصی دو کشور امضا شده است. در این سفر مسیر جاده ای ۷۲۵ کیلومتری که دو کشور را به یکدیگر متصل می‌کند افتتاح شد. این مسیر زمینه را برای تسریع و تسهیل مبادلات کالایی و توریستی میان دو کشور فراهم می‌آورد. افزون بر این دو کشور در مورد شکل دهی به شورای هماهنگی به توافق رسیدند، شورایی که کارویژه آن پیشبرد روابط اقتصادی در بالاترین سطوح دولت‌های دو کشور است.

رقابت عربستان برای میزبانی اکسپو ۲۰۳۰

عربستان سعودی اخیراً درخواست میزبانی اکسپو ۲۰۳۰ در ریاض را مطرح کرده است. پیش از این کشورهای روسیه، ایتالیا، اوکراین و کره جنوبی برای برگزاری این نمایشگاه اعلام آمادگی کرده اند. عربستان می‌کوشد ریاض را به یکی از ده شهر کلیدی اقتصاد جهانی تا ۲۰۳۰ بدل نماید. حدود ۳۰ درصد جمعیت ریاض را اتباع خارجی تشکیل می‌دهند. تولید ناخالص داخلی این شهر بالغ بر ۲۰۰ میلیارد دلار است. سهم ریاض از اقتصاد غیرنفتی عربستان حدود ۵۰ درصد است. مقامات عربستانی در راستای کسب میزبانی اکسپو ۲۰۳۰ وعده توسعه زیرساخت‌های این شهر با سرمایه گذاری ۹۰ میلیارد دلار در قالب ۶۸ پروژه تا ۲۰۳۰ را مطرح کرده اند. در این قالب از جمله ۱۵ میلیون اصله درخت در اطراف این شهر کاشته

خواهد شد، پارکی با وسعتی ۱۰ برابر هایدپارک لندن احداث می‌گردد، پیشرفته‌ترین زیرساخت‌های فناوری اطلاعات ایجاد می‌شود و میزان تولید دی‌اکسید کربن در این شهر ۵۰ درصد کاهش خواهد یافت.

اجرای یکی از بزرگترین پروژه‌های هیدروژنی در عربستان

اخیراً شرکتی آلمانی با دولت عربستان برای اجرای یکی از بزرگترین پروژه هیدروژنی جهان در نئوم عربستان به توافق رسیده است و اقدامات اولیه برای اجرایی شدن آن را آغاز کرده است. این پروژه دو گیگاواتی در ۲۰۲۶ به بهره‌برداری میرسد و صادرات محصولات آن در انحصار شرکت آلمانی خواهد بود. فشارهای دولت‌های پیشرفته بر شرکت‌ها برای بهره‌گیری از سوخت‌های پاک، سرمایه‌گذاری در زمینه هیدروژن را جذاب کرده است. شهر هوشمند نئوم در حاشیه دریای سرخ و در مساحتی ۱۰ هزار مایل مربعی با سرمایه‌گذاری ۵۰۰ میلیارد دلاری دولت سعودی در حال احداث است. نئوم مهم‌ترین پروژه چشم‌انداز ۲۰۳۰ عربستان محسوب می‌شود.

ترکیه در پی تجارت ۷۵ میلیارد دلاری با آفریقا

سومین اجلاس موسوم به مشارکت ترکیه و آفریقا هفته گذشته در استانبول برگزار شد. ۳۹ تن از مقامات ارشد آفریقایی در این نشست شرکت داشتند. در این میان ۱۳ تن از روسای جمهور کشورهای آفریقایی حضور داشتند/ ترکیه در سال‌های اخیر کوشش‌های فراوانی برای توسعه حضور و نفوذ تجاری و سیاسی در آفریقا صورت داده است. تعداد نمایندگی‌های ترکیه در آفریقا از سال ۲۰۰۲ تاکنون از ۱۲ نمایندگی به ۴۳ نمایندگی افزایش یافته است. خط هوایی ترکیش به ۶۰ شهر در آفریقا پرواز می‌کند. سهم آفریقا در تجارت خارجی ترکیه در پیامد این اقدامات به ۶,۵ درصد افزایش یافته است.

در سال‌های اخیر تجارت تسلیحات میان ترکیه و کشورهای آفریقایی به شدت رشد کرده است. فروش پهپادهای ترکیه موسوم به بیرقدار به طیف وسیعی از کشورهای آفریقایی در کانون این تجارت قرار دارد. رجب طیب اردوغان رئیس‌جمهور ترکیه اخیراً پس از سفر به چند کشور آفریقایی گفته بود در همه این کشورها درخواست صادرات پهپاد را مطرح کردند. ترکیه توان دفاعی و نظامی خود را به عنوان اهرم در چانه زنی با کشورهای آفریقایی برای افزایش نفوذ تجاری و اقتصادی در آنها به کار گرفته است. نماد این استراتژی، لیبی است که از یک‌سو ترکیه حمایت نظامی از این کشور صورت داده و از طرف دیگر حجم تجارت به حدود ۳ میلیارد دلار افزایش یافته است.

این رویه ترکیه البته با انتقادهای متعددی مواجه شده و برخی این کشور را به جنگ افروزی در آفریقا متهم کرده‌اند. به عنوان مثال در یک سال اخیر حجم فروش تسلیحات ترکیه به اتیوپی که درگیر جنگ داخلی است از ۲۰۰ هزار دلار به ۱۰۰ میلیون دلار افزایش یافته است. افزون بر این ترکیه ۳۷ دفتر تعاملات نظامی در کشورهای مختلف آفریقایی با هدف توسعه صادرات تسلیحات تاسیس کرده است. آنکارا هدف بلندپروازانه افزایش تجارت با کشورهای آفریقایی به ۷۵ میلیارد دلار تا سال ۲۰۳۰ را مطرح کرده است و می‌کوشد با پاسخگویی به نیازهای امنیتی کشورهای آفریقایی راه را برای گسترش حضور و نفوذ کالاها و شرکت‌های ترک در این قاره بیش از گذشته هموار سازد.

عراق در پی گسترش اتصالات ریلی با ترکیه

دولت عراق اخیراً اعلام کرده است که قراردادهای مربوط به طراحی و مطالعه پروژه خط آهن بندر فاو به ترکیه به زودی امضا خواهد شد. پس از انجام این بررسی‌ها، طرح احداث این خط آهن به طول ۱۲۰۰ کیلومتر برای سرمایه‌گذاری شرکت‌های خارجی ارائه خواهد شد. عراق امیدوار است از سال آینده میلادی اجرای این پروژه آغاز شود افزون بر این طرح، عراق در پی اتصال ریلی به ترکیه از طریق احداث خط آهن برقی نیز برآمده است.

احداث خط آهن فاو به ترکیه بخشی از پروژه بندر فاو به شمار می‌آید که از سال ۲۰۱۰ تا کنون اجرای آن مورد مناقشه بوده و با کندی‌های بسیار همراه شده است. این خط آهن از فاو به بغداد، موصل و از آنجا به ترکیه کشیده خواهد شد. برخی برآوردها نشان می‌دهد که بندر جدید فاو قادر به ایجاد ۱۴ هزار شغل و ایجاد درآمد سالانه بین ۱ تا ۳ میلیارد دلار برای این کشور است. بر اساس یکی از مطالعات صورت گرفته ظرفیت این بندر ۹۹ میلیون تن در سال برآورد شده است.

اجرای شدن این بندر با چالش‌های بسیاری مواجه بوده است. شرکت‌های چینی که در سال‌های اخیر در این باره مذاکره کردند از قرارداد کنار گذاشته‌اند. شرکت دوو نیز پس از مشکلات جدی که در مسیر اجرایی شدن قرارداد با آن مواجه شد از تداوم و کار انصراف داد. برخی وضعیت پیچیده عراق و رقابت این بندر با بندر مبارک کویت را به عنوان دلایل کندی پیشرفت پروژه اعلام می‌کنند. کوشش‌های عراق برای گسترش اتصالات ریلی با ترکیه از منظر تغییر در ژئواکونومی منطقه حائز اهمیت است.

هدف گذاری بلندپروازانه ترکیه و آذربایجان

اخیراً نشست مجمع همکاری‌های اقتصادی ترکیه-آذربایجان-گرجستان برگزار شد. در این نشست ترکیه و آذربایجان از هدف بلندپروازانه افزایش روابط تجاری به ۱۵ میلیارد دلار در ۲۰۲۳ سخن به میان آوردند. حجم روابط تجاری دو کشور در ۲۰۲۰، ۴٫۱ میلیارد دلار بوده است. ترکیه پس از بریتانیا دومین سرمایه‌گذار خارجی در آذربایجان محسوب می‌شود و مهمترین سرمایه‌گذار در اقتصاد غیرنفتی این کشور است. از دیگر سو ترکیه مهمترین مقصد سرمایه‌گذاری آذربایجان محسوب می‌شود. افزون بر این ترکیه وعده داد در سرزمین‌های تازه آزاد شده آذربایجان سرمایه‌گذاری نماید و این مناطق را رونق بخشد.

داده‌های تازه

رشد چشمگیر تجارت کالایی در سه ماهه سوم ۲۰۲۱

گزارش جدید آنکتاد نشان از رشد چشمگیر تجارت جهانی در سه ماهه سوم سال ۲۰۲۱ دارد. میزان تجارت کالایی در جهان در سه ماهه سوم سال ۲۰۲۱ از مدت مشابه در سال‌های اخیر بیشتر بوده است. در سه ماهه سوم ۲۰۲۱ حجم تجارت کالایی در جهان به ۵٫۶ تریلیون دلار رسیده است که رکوردی فصلی محسوب می‌شود. بر مبنای برآوردهای آنکتاد حجم تجارت جهانی در ۲۰۲۱ به ۲۸ تریلیون دلار خواهد رسید که ۲۳ درصد نسبت به سال ۲۰۲۰ و ۱۱ درصد نسبت به مدت مشابه

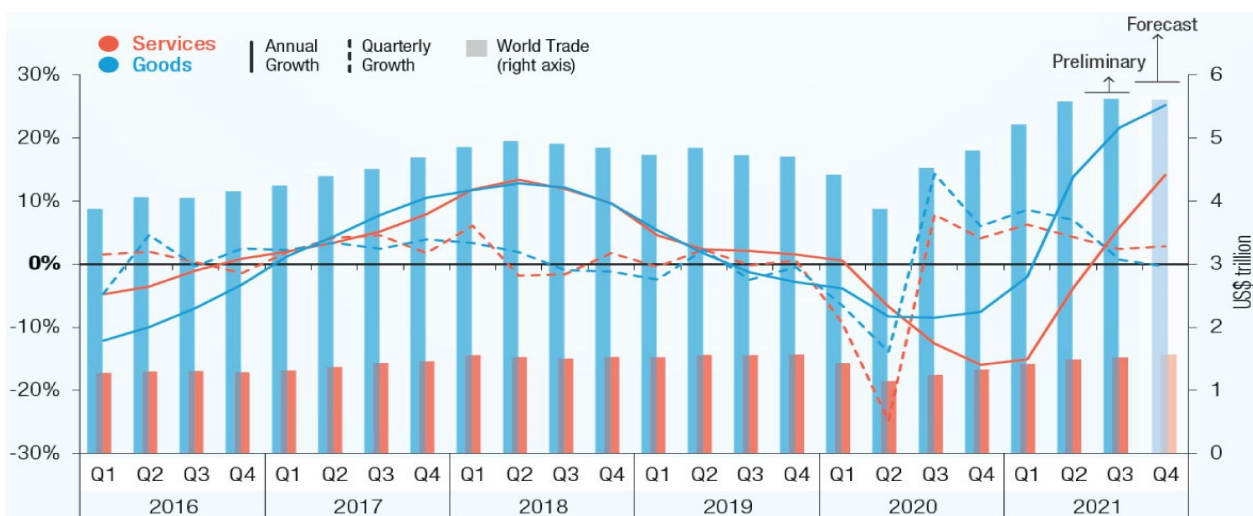
پیش از فراگیری کووید افزایش نشان می‌دهد. نکته مهم دیگر در این گزارش آنکه وضعیت تجارت جهانی در سال ۲۰۲۲ چندان قابل پیش بینی نیست.

در میان حوزه‌های تجارت خدمات، صنعت توریسم هنوز از آسیب‌های وارده از پیامد کووید رهایی نیافته و رشد آن در قیاس با دوره پیش از بیماری، کاهش یافته است. در حوزه تجارت کالایی، تجارت محصولات مرتبط با حوزه انرژی بیشترین میزان رشد را تجربه کرده اند. در نقطه مقابل، صنایع الکترونیک و خودروسازی متأثر از کمبود نیمه رساناها، همچنان در وضعیت رکود مانده اند.

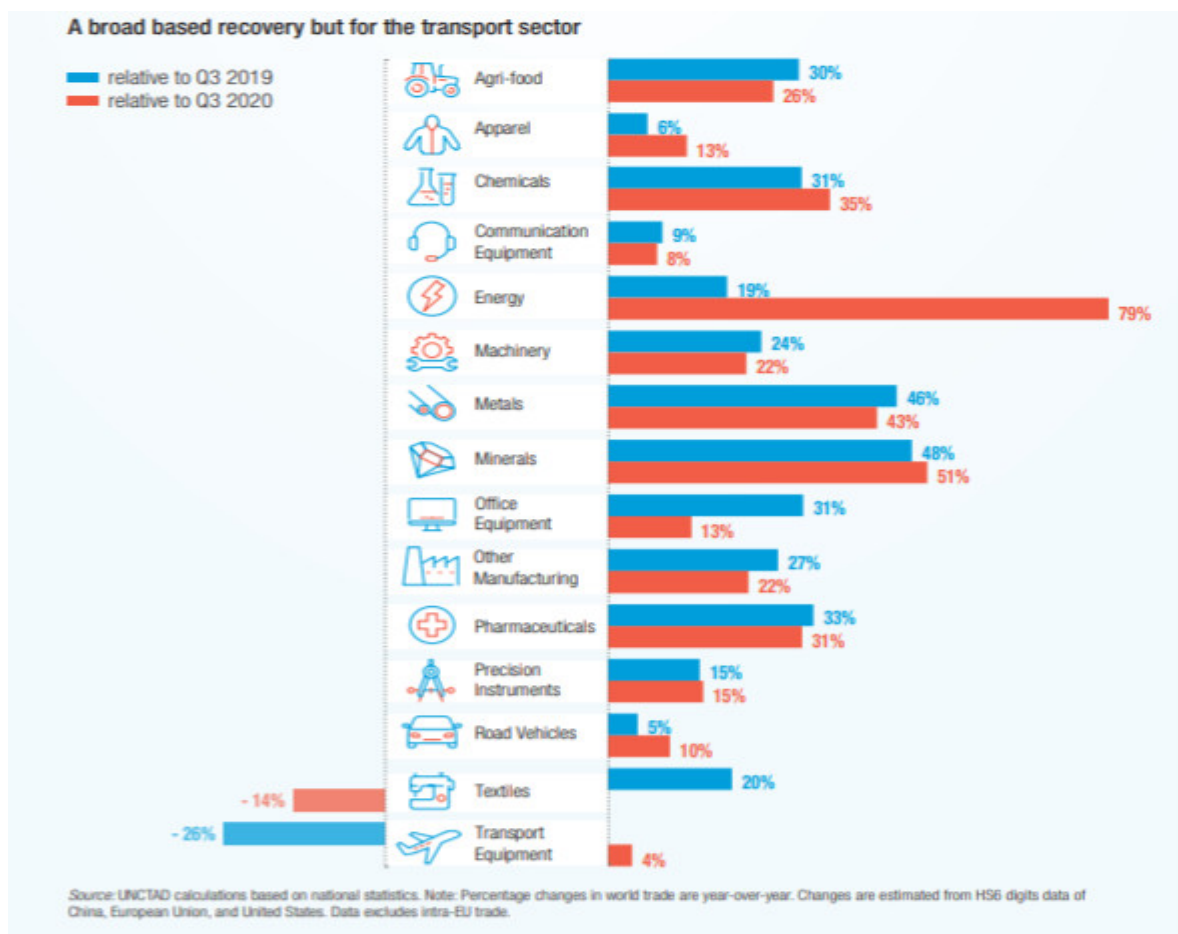
از منظر منطقه ای رشد تجارت نامتوازن بوده و جهان در حال توسعه نرخ‌های رشد به مراتب بالاتری نسبت به جهان توسعه یافته تجربه کرده است. البته در این میان کند شدن رشد چین به عنوان مهمترین اقتصاد در حال توسعه هشدار دهنده است و بر چشم انداز تداوم رشد در ۲۰۲۲ تأثیرات منفی گذاشته است.

افزون بر این رشد بخش‌های مختلف تجارت جهانی نامتوازن بوده است. همان گونه که نمودار شماره ۳ نشان می‌دهد تجارت در حوزه انرژی رشد سریعی را تجربه کرده است در حالی که حوزه ای مانند خودرو رشد اندکی را تجربه کرده است.

نمودار ۱- روند رشد تجارت جهانی در سه ماهه سوم ۲۰۲۱ در مقایسه با سال‌های اخیر

نمودار ۲- روند احیای بخش‌های مختلف تجارت جهانی

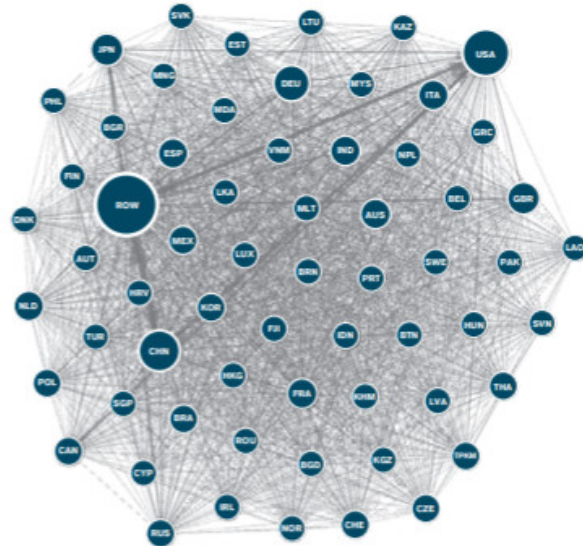

موقعیت کانونی چین و آمریکا در زنجیره‌های ارزش

در گزارش جدید سازمان تجارت جهانی به طور مفصل به چالش‌های پیش روی زنجیره‌های جهانی ارزش در اقتصاد در هم تنیده جهانی پرداخته شده است. نمودار ذیل به روشنی وضعیت در هم تنیده اقتصاد جهانی از منظر ارزش افزوده و مهمتر از آن موقعیت کانونی چین و آمریکا را نشان می‌دهد. جایگاه کشورهایی مانند ترکیه در اقتصاد جهانی جالب توجه است و البته حذف ایران از زنجیره‌های ارزش.

شکل ۱- شبکه جهانی تولید

Figure C.5: The global production network is characterized by a few larger hubs connecting with other economies

Source: Authors' calculations, based on the multiregional input-output table 2018 by the Asian Development Bank.

Note: The figure displays the world input-output linkages between economies in 2018. It reflects the direct value-added and the indirect ripple effect of an economy, captured by the Leontief inverse of the matrix.²³ The Leontief inverse matrix shows the coefficients (economic multipliers) that measure the successive effects on the economy as a result of the initial change of an economic activity. It incorporates both direct and indirect inputs in production. Each node in the network corresponds to an economy. Each line links the origin and final destination of value-added. Bolder lines represent larger amount of trade in value added. The size of circles for each node corresponds to the intensity of connections and trade in value-added. The abbreviation "ROW" refers to "Rest of the world".

شکل گیری بزرگترین بلوک تجاری جهان با محوریت چین

موافقتنامه موسوم به مشارکت جامع اقتصادی منطقه ای از ابتدای سال ۲۰۲۲ اجرایی می‌شود. چین در تعامل با آسه آن رهبری این بلوک تجاری را در دست دارد. اجرایی شدن این موافقتنامه و خروج آمریکا از موافقتنامه موسوم به مشارکت فراپاسیفیکی نشانه ای مهم از افزایش نفوذ اقتصادی چین در آسیای شرقی و در سطحی کلان تر، اقتصاد جهانی محسوب می‌شود. همانگونه که شکل ذیل نشان می‌دهد، سهم این موافقتنامه از تولید ناخالص جهانی بسیار بیشتر از اتحادیه اروپا و حتی بیشتر از موافقتنامه آمریکا-مکزیک-کاناداست که جایگزین نفتا شده است.

شکل ۲- سهم موافقتنامه موسوم به مشارکت اقتصادی جامع منطقه‌ای از تولید ناخالص داخلی جهانی در مقایسه با سایر بلوک‌های تجاری

موقعیت برتر چین در حمل و نقل دریایی

آنکتاد در گزارش جدیدی که در مورد حمل و نقل دریایی منتشر کرده داده‌های جالبی ارائه داده است. از این جمله روند رشد شگفت آور چین در شاخص SLCI در مقایسه با سایر کشورهای کلیدی در حمل و نقل دریایی است. این شاخص برای مقایسه کشورها در حمل و نقل دریایی بر مبنای ۵ زیرشاخص سنجیده می‌شود:

۱- تعداد خطوط کشتیرانی که به یک کشور خدمات ارائه می‌کنند

۲- اندازه بزرگترین کشتی‌هایی که خدمات ارائه می‌دهند (بر مبنای TEU)

۳- تعداد و تنوع خدماتی که یک کشور را به کشورهای دیگر پیوند می‌دهد

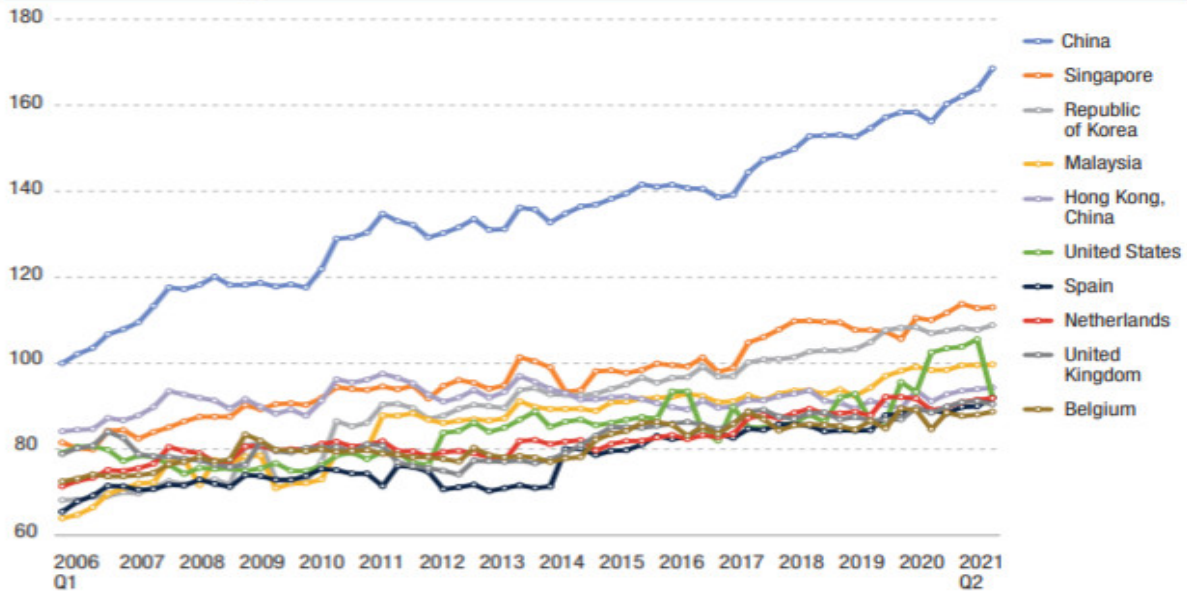
۴- مجموع کشتی‌هایی که در یک کشور مشغول ارائه خدمات اند

۵- مجموع ظرفیت کشتی‌ها بر مبنای TEU

همانگونه که نمودار ذیل نشان می‌دهد، از سال ۲۰۰۶ تا ۲۰۲۱ سایر کشورها کمابیش در رقابتی نزدیک قرار داشته‌اند، اما چین فاصله خود با سایرین را به شدت افزایش داده است و با فاصله بسیار، بویژه نسبت به ایالات متحده در صدر قرار گرفته است.

نمودار ۳- روند تحول در موقعیت چین در حمل و نقل کانتینری ۲۰۰۶-۲۰۲۱

Figure 4.8 Liner shipping connectivity index, top 10 countries, first quarter 2006 to second quarter 2021

Source: UNCTAD, based on data provided by MDS Transmodal. For the complete data set for all countries see <http://stats.unctad.org/LSCI>.

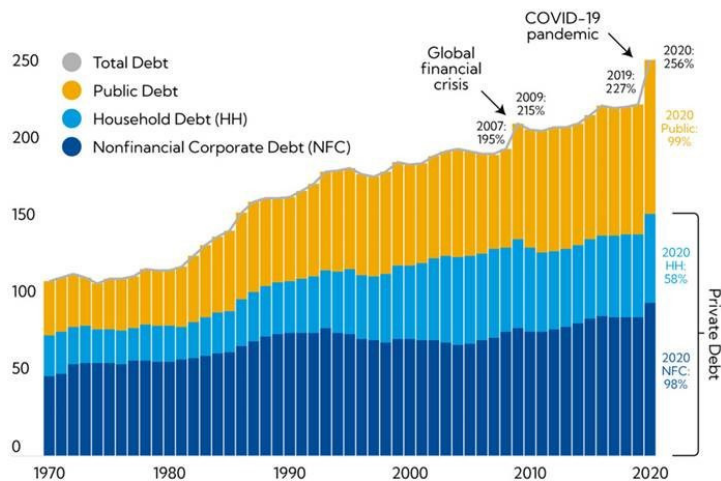
بدهی جهانی در اوج

داده‌های صندوق بین‌المللی پول نشان می‌دهد که میزان بدهی‌های جهانی در سال ۲۰۲۰ به بالاترین میزان در ۵۰ سال گذشته رسیده است.

نمودار ۴- روند تحول در بدهی جهانی ۱۹۷۰-۲۰۲۰

Historic highs

In 2020, global debt experienced the largest surge in 50 years. (debt as a percent of GDP)

Sources: IMF Global Debt Database and IMF staff calculations. Note: The estimated ratios of global debt to GDP are weighted by each country's GDP in US dollars.